

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Nezastupitelná role dramatické výchovy v osobnostním a sociálním rozvoji jedince

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Pokorný

Autor práce: Hana Pokorná

Obor: Pedagogika Volného času

Ročník: 3

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné databázi STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz, provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis:

Poděkování:

Děkuji svému vedoucímu práce Mgr. Jiřímu Pokornému za metodické vedení, odbornou pomoc, poskytnuté rady a cenné připomínky při vypracování této bakalářské práce.

Obsah:

Úvod	5
1. Vymezení základních pojmů	7
1.1. Dramatická výchova	7
1.2. Sociální role	7
1.3. Volný čas.....	8
1.4. Socializace.....	8
1.5. Výchova.....	9
1.6. Komunikace.....	9
2. Pedagogika volného času.....	11
2.1. Volný čas.....	12
2.2. Hlavní funkce výchovy mimo vyučování.....	13
3. Metody a cíle dramatické výchovy.....	15
3.1. Metody dramatické výchovy.....	15
3.2. Cíle dramatické výchovy.....	19
4. Sociální a osobnostní rozvoj jedince v období dospívání.....	21
4.1. Sociální rozvoj v dospívání.....	22
4.2. Osobnostní rozvoj v dospívání.....	24
5. Vlastní projekt.....	26
5.1. „Boty dělaj člověka“.....	26
5.2. Moje reflexe.....	33
Závěr.....	35
Použitá literatura.....	38
Seznam příloh.....	40
Abstrakt.....	44

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala proto, že dramatická výchova je velice prospěšná ve vývoji nás všech. Již od útlého věku si hrajeme, improvizujeme a měníme si role mezi sebou, a to již ve školce a poté s dalšími přibývajícími roky. V dřívějších dobách se na dramatickou výchovu příliš nehledělo a nebyla tolik využívána jako v dnešní době. Proto i já bych chtěla dramatickou výchovu více pochopit a vyzkoušet si, jak důležitou roli v našem životě zastává.

V druhé kapitole vymezím základní pojmy, kterými se budu ve své práci zabývat. Jako první bod rozeberu, co si vůbec představuju pod pojmem dramatická výchova a čím se zabývá. Dalším pojmem, který s celým tímto tématem souvisí, je sociální role. Každý z nás zaujímá určitou roli v celém svém životě. Volný čas je důležitou složkou pro každého z nás, protože právě v něm si své aktivity můžeme volit z vlastní svobodné vůle. Mezi časté zájmy patří i divadelní kroužky, dramatika atd. Všichni lidé procházejí socializací, v nějakém prostředí jsme se narodili a v různých prostředích se budeme pohybovat po celý život. Výchova má nezastupitelnou úlohu v našem sociálním, rozumovém i tělesném vývoji a právě díky ní jsme tím, čím jsme. Posledním pojmem je komunikace, využíváme a potřebujeme ji všichni. Slouží ke vzájemnému dorozumívání, a to nejen mezi lidmi, ale i zvířaty. Zkrátka veškerý život na planetě používá svoje styly komunikace.

Ve třetí kapitole se budu zabývat pedagogikou volného času. Její podstata spočívá v tom, že se nesoustřeďuje pouze na práci, ale také na zážitky a odpočinek, čímž vlastně slouží k regeneraci našeho organismu. Pedagogika volného času se stále více dostává do podvědomí nás všech. Některé vysoké školy pochopily její významnou roli a zařazují jí do svých studijních plánů.

Ve čtvrté kapitole rozpracuji hlavní metody a cíle dramatické výchovy. Vycházím z odborné literatury, zejména z úvah paní Evy Machkové a pana Josefa Valenty. Oba zasvětili svoji celoživotní práci právě dramatické výchově. Jejich příručky jsou velmi poučné, a proto mnoho vyučujících čerpá právě z těchto publikací. V každé práci je důležité stanovit si cíle, ke kterým chceme za určitých metod dospět.

V páté kapitole Sociální a osobnostní rozvoj jedince v období dospívání představím problémy a radosti, které tato životní etapa přináší. Každý z nás prochází určitými vývojovými fázemi, přičemž každá má své specifické vlastnosti. V každém stadiu vývoje se utvářejí somatické, psychické a sociální oblasti.

V šesté kapitole přenesu své poznatky z předchozích kapitol do vlastního projektu, který jsem nazvala „Boty dělaj člověka“. Je určen pro děti ve věku od 10 do 15 let. V tomto období vzdorují žáci často autoritám, a proto mě práce s touto věkovou kategorií velmi láká. Moc bych si přála, aby realizace projektu prošla bez velkých komplikací, proto se tedy snažím zadávat takové aktivity, které by se mohly dětem líbit a dokázaly je zaujmout. Důležitost kladu na samostatnou práci žáků, zvláště jejich podílení se na samotných aktivitách.

1. Vymezení základních pojmů

V této kapitole představím základní pojmy, které budu ve své práci používat.

1.1. Dramatická výchova

Využívá prvků a postupů dramatického umění ve výchově a vzdělávání, a tudíž podporuje rozvoj jedince na úrovni sociální, psychické a osobnostní. Využívá dramatickou inspiraci a schopností člověka jednat v navozených situacích podobně jako v reálném životě. Vytváří pro jedince příležitosti znovuprožívat a zažívat situace, se kterými se mohou běžně setkat. Učí je orientovat se v nich, hledat řešení, přijímat různé role, lépe projevovat a chápat city, myšlenky a názory. Dále podporuje hledání společných hodnot. Učí vzájemnému porozumění a spolupráci¹.

„Dramatická výchova je systém řízeného, aktivního sociálně-uměleckého učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu a divadla, limitovaných primárně výchovnými či formativními a sekundárně specificky uměleckými požadavky na straně jedné a individuálními i společnými možnostmi dalšího rozvoje zúčastněných osobností na straně druhé.“²

1.2. Sociální role

Je chování, které skupina od jedince v určité situaci očekává. Člověk, jenž pracuje jako vedoucí, jinak hraje role v komunikaci se svými podřízenými a jinak s kamarády.

Každý z nás plní rozmanité sociální role. Jejich množství závisí na sférách života, ve kterých se pohybujeme. Jiné postavení zaujímáme v rodině, v práci či na kulturních a společenských akcích.³

„Roli můžeme přirovnat k divadelní masce, kterou si jako umělci nasazujeme podle hry a uvádíme jí do života neopakovatelným způsobem podle nálady, zkušeností.“⁴

¹ Srov. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, Pedagogický slovník, s. 55.

² VALENTA, Jan, Metody a techniky dramatické výchovy, s. 40.

³ Srov. MONTOUSSÉ, Marc, RENOUARD, Gilles, Přehled sociologie, s. 100 – 101.

⁴ URBAN, Lukáš, Sociologie, s. 171.

1.3. Volný čas

Je čas, v němž člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Do činností ve volném čase se vrháme s očekáváním, účastníme se jich zcela svobodně a dobrovolně a přinášíme nám příjemné zážitky a uspokojení.

Oblast volného času zahrnuje odpočinek, dovolenou, zájmové činnosti a dobrovolné vzdělávání.

Funkce volného času:

- odpočinek - díky němu dochází k regeneraci organismu a my jsme schopni dále vykonávat své pracovní povinnosti
- zábava - poskytuje duševní regeneraci, můžeme prožívat mnoho pěkných zážitků, které nám pomáhají snášet lépe stresové situace
- rozvoj osobnosti – k němu dochází při každé naší činnosti⁵

1.4. Socializace

Socializací označujeme proces, během kterého jedinec vrůstá a začleňuje se do společnosti, osvojuje si její poznatky, zvyky, postoje, víry, normy a ideály⁶. Realizuje se hlavně sociálním učením, sociální komunikací a interakcí. Odehrává se především v rodině, ve skupině vrstevníků, přátel, ve škole, prostřednictvím masmédií a práce.⁷

Druhy socializace:

- **Primární socializace** – probíhá v rodině. Normy, které se během této socializace vstřebají, platí jako stabilní, ale mohou se během života ještě změnit.
- **Sekundární socializace** – připravuje člověka na jeho roli ve společnosti. Probíhá v rodině, ve škole a při kontaktu s vrstevníky.⁸

⁵ HOFBAUER, Břetislav, Děti, mládež a volný čas, s. 13.

⁶ MUSIL, Jiří, Sociální psychologie, s. 28.

⁷ Srov. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, Pedagogický slovník, s. 202.

⁸ Srov. NAKONEČNÝ, Milan, Encyklopedie obecné psychologie, s. 85.

1.5. Výchova

Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jeho vývoji. Mnohočetná pojetí ve výchově jsou ovlivňována sociokulturními podmínkami, odlišnými koncepcemi v pojetí člověka. Někteří autoři chápou výchovu jako plně řízený proces ovlivňování člověka rodinou a institucemi naplněný snahou podřídit jej normám společnosti.⁹

Za hlavní cíl výchovy považujeme tělesný, duševní a mravní rozvoj člověka. Důležité je, aby byl vychován v tvořivou, sebevědomou a samostatnou bytost s dobrým vztahem k lidem, schopnou bez problémů zvládat náročné situace a vyrovnávat se se stresem.

Od narození dochází k ovlivňování, nejen prostředím, do kterého jsme se narodili, ale také působením chování nejbližších osob či celkovou atmosférou v rodině. Veškeré dění kolem člověka ovlivňuje jeho osobnost a vychovává jej.¹⁰

1.6. Komunikace

Komunikací rozumíme velice složitý komplexní sociální jev, který je nutné vnímat v širších kontextech sociální interakce, nikoli jen formálně jako výměnu určitých informací, sdělení či signálů.

Člověk získává schopnost sociální komunikace již v prenatálním období vývoje. Termín komunikace vznikl z latinského *comunis* (společné). Jestliže komunikujeme, snažíme se navázat s někým společenství, pokoušíme se mu sdělit informaci, myšlenku či postoj.¹¹

„Fáze komunikace:

- *Ideová geneze – znamená vznik nápadu, myšlenky, obsah myšli komunikátora*
- *Zakódování – znamená vyjádření myšlenky v symbolech, slovech, znacích či pohybech*
- *Přenos – znamená pohyb symbolů od vysílajícího k příjemci, vedení vysílaného obsahu*

⁹ PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, *Pedagogický slovník*, s. 257.

¹⁰ Srov. ROZSIPALOVÁ, Marie, ČECHOVÁ, Věra, MELLANOVÁ Alena, *Psychologie a pedagogika I.*, s. 168.

¹¹ Srov. KOHOUTEK, J. a kol. *Základy sociální psychologie*. s. 22-23.

- *Příjem – znamená okamžik, kdy symboly dojdou k příjemci*
- *Dekódování – znamená proces příjemcova výkladu, interpretace přijatých symbolů*
- *Akce – znamená chování, činnost příjemce vyvolaná přijatou zprávou, využití přijaté informace. Cesta sloužící k předávání informací se nazývá komunikační kanál.*¹²

Druhy komunikace:

- Verbální komunikace – používá slova či písmo
- Neverbální komunikace – používá gesta, mimiku, postoje
- Elektronická komunikace – používá telefon, internet, mobilní telefon
- Interpersonální komunikace – sdělujeme informace druhému člověku, role komunikátor a komunikant
- Masová komunikace – používá televizi, rozhlas, tisk.¹³

¹² KOHOUTEK, J. a kol. *Základy sociální psychologie*. s. 24.

¹³Srov. KOHOUTEK, J. a kol. *Základy sociální psychologie.*, s. 24.

2. Pedagogika volného času

Souhrnná charakteristika pedagogiky volného času (Opaschowski):

- obor, který se dotýká mnoha dalších vědeckých disciplín a překrývá se s nimi, současně je na ostatní obory odkázán (sociologie, psychologie, ekonomie, politika) a integruje jejich výsledky.
- společenskovědní obor reflektující společenské podmínky týkající se práce a volného času.
- praktický obor, jenž vytváří strategie jednání vedoucí ke zlepšení společenských a ekonomických podmínek
- pedagogický obor rozvíjející metodicky a didakticky individuální a společenské možnosti volného času

„Pedagogika volného času jako pedagogika volna:

- a) Pedagogika denního volného času - pedagogika volných čtvrtodínek, pedagogika volna po práci, pedagogika obytného prostředí, pedagogika volnočasových zařízení.*
- b) Pedagogika týdenního volného času - pedagogika nedělí, pedagogika svátků, pedagogika období volna, pedagogika víkendů, pedagogika blízké rekreace.*
- c) Pedagogika ročního volného času - pedagogika malých dovolených během roku, pedagogika cestování, pedagogika turistiky.*
- d) Pedagogika životního volného času - pedagogika celého života z hlediska volného času, pedagogika volného času starých lidí (vzdělání starých lidí, seniorů), pedagogika (před)důchodců, pedagogika zvláštních forem „volného času“ (lázně, nezaměstnanost).“¹⁴*

¹⁴ VÁŽANSKÝ, Mojmír, SMÉKAL, Vladimír, Základy pedagogiky volného času, s. 74.

2.1. Volný čas

Volný čas představuje opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je dobou, ve které si můžeme své činnosti vybrat dobrovolně, přinášejí nám uspokojení a uvolnění. Volný čas zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu a zájmové činnosti.

Ovlivnění volného času závisí na mnoha faktorech, jako jsou věk, mentální a sociální vyspělost. Důležitý je i charakter rodinné výchovy. Prostředí, v němž trávíme svůj volný čas může být velice rozmanité, ať už se jedná o domov nebo různé volnočasové organizace.

Děti mají hodně volného času a spousta z nich ho tráví i v dnešní době venku na ulici bez dohledu dospělých. Tato situace není správná, jelikož narušuje výchovu a mnohdy může být dost nebezpečná.

Pohledy na volný čas:

1. **Ekonomické hledisko** – je důležité, jak se společnost staví k problematice volného času. *„Kolik prostředků vyčlení pro budování zařízení pro volný čas. Jestli se jí vynaložené prostředky alespoň z části vrátí. Volný čas je dnes chápán jednak jako výchovná či vzdělávací činnost, ale také je dosti komerční záležitostí.“¹⁵*

2. **Sociologické a psychologické hledisko** – sleduje, jak činnosti ve volném čase přispívají ke kvalitnímu utváření vztahů mezi jedinci, zda je pomáhají zdokonalovat. U některých problémových rodin může také docházet ke zlepšení úrovně sociální péče ve volném čase. Díky utváření formálních a neformálních skupin na základě společného zájmu dochází k socializaci jedince.

Využívání volného času ovlivňuje u dětí nejčastěji rodina a její přístup. Rodiče, kteří naplňují svoji výchovnou funkci, někdy zapomínají sledovat, jak jejich děti tráví svoje osobní volno. Tento nezájem mohou do jisté míry napravit školy a výchovná zařízení, protože se snaží dětem ukázat, jak by mohli lépe trávit svůj volný čas, a právě díky tomu předcházejí vstupování do nežádoucích vrstevnických skupin.

¹⁵ PÁVKOVÁ, Jiřina, et.al. Pedagogika volného času, s. 15.

Velký význam se připisuje též sdělovacím prostředkům. Sledování televize je jistě prospěšné, pokud volíme správné programy, díky nimž se vzděláváme.

3. **Politické hledisko** – *„je nutné zvážit, do jaké míry bude stát zasahovat do volného času obyvatel. Jaká bude školní politika, jestli se v ní bude myslet na zařízení volného času či nikoliv.*

*Nabídka aktivit pro volný čas by ve městech a obcích měla tvořit funkční systém bez preferování institucí, organizací či majetkových vztahů.*¹⁶

4. **Pedagogické a psychologické hledisko** – zaměřuje se na věkové a individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. Také je zapotřebí zvážit, jak a do jaké míry činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování potřeb člověka. Dobře zvolené činnosti vedou ke správnému rozvoji všech složek osobnosti, tělesných, duševních vlastností i sociálních vztahů.¹⁷

2.2. Hlavní funkce výchovy mimo vyučování

Funkce PVČ:

1. **Výchovně vzdělávací funkce** – jednotlivé instituce se podílejí na rozvíjení schopností, dovedností, formování postojů a morálních vlastností u dětí a mladých. K dosažení cílů využívají různé zájmové činnosti, díky nimž dochází k prohloubení dovedností, vědomostí a získají tak pozitivní pohled na volný čas.
2. **Zdravotní funkce** – při aktivitách ve volném čase je velice důležité dodržovat správný režim dne tak, aby činnosti byly prováděny na základě různého charakteru, tím se rozumí střídání duševní a tělesné činnosti, práce a odpočinku. Jedinec má trávit volný čas aktivně, pokud možno na čerstvém vzduchu, aby mohl načerpat nové síly.
3. **Sociální funkce** – výchovně vzdělávací instituce mají možnost vyrovnávat sociální rozdíly mezi mladými tím, že budou aktivity volit tak, aby nebraly ohled na jejich materiální rozdíly. Vychovatelé se svou prací zásadně podílejí na vytváření sociálních vztahů v jejich skupině.
4. **Preventivní funkce** – pedagog volného času má díky dobře zvoleným aktivitám možnost prosazovat prevenci negativních jevů.

¹⁶ PÁVKOVÁ, Jiřina, et.al. Pedagogika volného času, s. 16.

¹⁷Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina, et.al. Pedagogika volného času, s. 15 – 18.

Prevence sociálně patologických jevů je směřována na:

- drogovou závislost, alkoholismus a kouření
- kriminalitu
- virtuální drogy – to jsou například počítače, televize, tablety a mobilní telefony
- záškoláctví
- šikanování, vandalismus a jiné formy násilného chování

Prevence má tři roviny:

- 1. Primární prevence** – je určena pro všechny lidi, kteří nepatří do rizikových skupin. Pedagogové se snaží ukázat a vysvětlit dětem a dospívajícím, že kriminalita, užívání drog, vandalismus aj. poškozují naši společnost. Nabízejí možnosti, jak strávit svůj volný čas aktivněji, a tím značně přispívají ke zlepšení této situace.
- 2. Sekundární prevence** – zahrnuje aktivity zaměřené na kriminálně rizikové jedince a skupiny, u nichž je velká pravděpodobnost, že se stanou nositeli špatných činností. Působí také na jedince, kteří se mohou stát i oběťmi trestných činů.
- 3. Terciární prevence** – snaží se vyléčit jedince již zasažené negativními vlivy. Prevence se zaměřuje nejen na člověka samotného, ale také na jeho sociální prostředí, příčiny a podmínky sociálně patologického jednání a jeho možné recidivy.¹⁸

¹⁸Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina, et.al. Pedagogika volného času, s. 39-43.

3. Metody a cíle dramatické výchovy

3.1. Metody dramatické výchovy

Podle Evy Machkové je základní metodou dramatické výchovy dramatická improvizace, která vzniká přímo na místě bez scénáře. Improvizace představuje postavu člověka v určitém prostředí, situaci a ději. V některých případech má jednoduchou či složitější stavbu. Jde ale o činnost fiktivní, která je postavená na skutečnosti.¹⁹

„Improvizace má 3 základní roviny:

1. **Improvizace v pravém (užším) slova smyslu** – jde o dramatickou činnost, která je okamžitou reakcí hráče na fiktivní situaci a na jednání druhých na vzniklou obtíž. Probíhá bez přípravy, jen s nejnútnejší domluvou.
2. **Hra spatra** – je to hra bez textu, ale na základě předběžné domluvy nebo přípravy.
3. **Vypilovaná improvizace** – jedná se o výsledek delšího procesu práce na zvoleném tématu, námětu či ději. Je to hra bez psaného textu, ale vypracovaná v improvizovaném jednání a někdy je i probrána a dotvářena další domluvou.²⁰

Josef Valenta metody dramatické výchovy vidí jako možnosti hraní rolí²¹. *Hraní rolí je výchovná a vzdělávací metoda, která vede k plnění osobnostně rozvojových i věcně vzdělávacích cílů prostřednictvím navození a přípravy, rozehrání a reflexe fiktivní situace s výchovně hodnotným obsahem. Tato situace se uskutečňuje prostřednictvím hry hráčů, zastupujících svým chováním a jednáním fiktivní objekty, včetně možnosti hrát v různé míře sebe samého.*²²

¹⁹Srov. CISOVSKÁ, Hana, Možnosti dramatické výchovy v rozvoji osobnostně sociální kompetence budoucích učitelů, s. 103

²⁰ MACHKOVÁ, Eva, Jak se učí dramatická výchova, s. 99.

²¹ CISOVSKÁ, Hana, Možnosti dramatické výchovy v rozvoji osobnostně sociální kompetence budoucích učitelů, s. 103

²² VALENTA, Josef, Metody a techniky dramatické výchovy, s. 53.

Hra rolí má 3 roviny:

1. **Rovina Simulace** – hráči hrají samy sebe ve fiktivních situacích. Mohou opakovat, zpevňovat či opravovat své chování. Rovněž mohou nacházet úplně nové možnosti, jak se zachovají v určitých situacích.²³ *Jako zvláštní je v tomto směru vyčleněna technika „kabát experta“, kdy hráč je odborníkem na nějakou oblast, ale jinak zůstává ve své roli.*²⁴
2. **Rovina Alterace** – hráč přebírá roli někoho nebo něčeho, ale bez hlubšího psychologického zpracování. Hlavní je u této roviny hrát postoj či sociální status hráče za pomoci příslušné komunikace. Hráči se u tohoto typu rolového hraní učí mnoha přístupům, jak ke světu, tak k možným změnám jejich pozic nebo postojů.²⁵
3. **Rovina Charakterizace** – jedná se o hlubší zpracování hry alteračního typu. Dostává se hlouběji do vnitřních motivací a postojů postav, hledá její psychické charakteristiky, zkoumá a vytváří její vnitřní život, což prohlubuje prožitek hráče v rámci dané hry.

Rozdělení metod dramatické výchovy podle Josefa Valenty:

I. Metoda (ú)plné hry

Tato metoda je spjata s pojmem úplné komunikace založené na pozicích v prostoru a vztahování se k určité osobě či objektům. Závisí na zvucích, dotycích a věcech, jimiž se člověk obklopuje. Díky hře se snažíme zrcadlit lidské jednání, postoje a chování v běžné realitě života.²⁶

²³ Srov. VALENTA, Josef, *Metody a techniky dramatické výchovy*, s. 34

²⁴ CISOVSKÁ, Hana, *Možnosti dramatické výchovy v rozvoji osobnostně sociální kompetence budoucích učitelů*, s. 104.

²⁵ Srov. VALENTA, Josef, *Metody a techniky dramatické výchovy*, s. 56.

²⁶ VALENTA, Josef, *Metody a techniky dramatické výchovy*, s. 125.

II. Metody a techniky druhého řádu

Bez této metody by se rozhodně dramatická výchova neměla obejít, protože doplňuje metodu úplné hry. Zde se využívá spíše nekomunikativních aktivit jako jsou hry rukama.²⁷

1. Metody pantomimicko-pohybové

Při této metodě nevyužíváme zvuk a řeč. Pohybové aktivity zde vnímáme velice široce a vztahují se k pohybu základních svalových skupin, jimiž vytváříme řeč těla. Jedná se o svalstvo začínající u obličeje a končící u nohou.²⁸

„Vedle pohybu je dalším prvkem této metody „nepohyb“, při němž dochází k zastavení práce svalů.“²⁹

Další roli zde hrají také prostorové relace, v nichž se hráčovo tělo ocitá. Jde o různé pozice v prostoru, poziční úhly ve vztahu k dalším objektům ve hře.

2. Metody verbálně-zvukové

U této metody považujeme za nejpodstatnější slovní a zvuková dorozumívání. Rozvíjí naslouchání, techniky řeči, pohotovost při komunikaci, ucelení a vyslovení vlastního názoru. Sleduje vztah mezi verbální a neverbální komunikací. Zahrnuje čtení, dabing, diskuse, hádky, konverzace, rozhovory, monology aj.³⁰

III. Metody a techniky doplňující a podporující metody základní

Nejsou typické pro drama, protože nepoužívají řeč těla, ale jedná se převážně o kreslení a práci s papírem.

²⁷ VALENTA, Josef, Metody a techniky dramatické výchovy, s. 124

²⁸ Srov. VALENTA, Josef, Metody a techniky dramatické výchovy, s. 126-127

²⁹ VALENTA, Josef, Metody a techniky dramatické výchovy, s. 127

³⁰ Srov. VALENTA, Josef, Metody a techniky dramatické výchovy, s. 161-163

1. Metody graficko-písenné

Doplňují předcházející metody tím, že pomáhají získávat informace písemným a kresleným projevem, který ovšem plně souvisí s dramatickou hrou. Pro rozvoj osobnostně sociální kompetence je užitečné tyto metody použít zejména pro reflexi. Může se jednat o psaní deníků, kde si studenti zapisují poznatky získané při vyučování. Dále můžeme uvádět metody dopisu, dotazníku, eseje, inzerátu, plakátu, mapy aj.

2. Metody materiállově-věcné

Tyto metody používají hmotu, díky které dokreslují úplnost metod předchozích. Napomáhají při charakterizaci postav a to vytvářením kulis, budováním kontextů, atmosféry nebo prostředí. Mohou využívat nejrůznější věci, které jsou k dispozici, např. lavice, stoly, rostliny, loutky, světla, kostýmy, masky.³¹

Existuje mnoho dalších zajímavých metod, ale mně zde postačí pouze ty nejjákladnější. Podle mého názoru jsou pan Valenta a paní Machková v souladu a vzájemně se doplňují, jelikož oba vycházejí ze svých zkušeností a poznatků získaných během jejich života.

Dramatická výchova poslouží jako velmi dobrý pomocník v rozvoji každého jedince. Mohlo by se zdát, že jde jen o hraní, při kterém využíváme spoustu pomůcek a metod, ale ve skutečnosti je tomu právě naopak. Hraní máme spojené především s malými dětmi, ale může posloužit všem věkovým kategoriím. Díky dramatické výchově se naučíme reagovat na situace, které nás v životě mohou potkat. Dosáhneme toho např. tím, že si měníme role a zkusíme se stát někým jiným, anebo se pokoušíme vžít do nějaké uměle navozené situace a sledujeme, jak bychom se mohli zachovat.

³¹Srov. CISOVSKÁ, Hana, Možnosti dramatické výchovy v rozvoji osobnostně sociální kompetence budoucích učitelů, s. 106.

3.2. Cíle dramatické výchovy

„ Hlavním cílem dramatické výchovy je umělecko-estetický, osobnostní a sociální rozvoj jedince“.³²

„Cíle dramatické výchovy podle Josefa Valenty:

1. ***V oblasti umělecko-výchovné rozvíjet tyto schopnosti a dovednosti:***
 - *senzorické a interpretační dovednosti ve vztahu k umění*
 - *schopnost vytvářet děje, kreativitu vztažnou k divadlu a dramatu*
 - *schopnost hrát v roli*
 - *estetickou stránku osobnosti, cit pro umění, uměleckou tvořivost*
 - *schopnost hodnotit divadelní umění*
2. ***V oblasti věcného vzdělání rozvíjet:***
 - *znalosti o životě, o světě, o člověku, o vztazích a problémech*
 - *soubory potřebných znalostí vázaných k cílům v oblasti obecně antropologické – co je život člověka a na jakých principech probíhá*
 - *psychologické – co je osobnost, komunikace*
 - *sociologické – co je společenský vývoj, společenské vrstvy, životní styl*
 - *politicko-ekonomické – co je válka, demokracie, chudoba atd.*
 - *etické – co je právo, odpovědnost*
3. ***V oblasti osobnostní rozvíjet:***
 - *tvořivost*
 - *senzorické schopnosti*
 - *myšlenkové operace a logické myšlení*
 - *sebepoznání*
 - *emocionalitu*
 - *schopnost změny a adaptace*
 - *sebedůvěru a dobré sebevědomí*
 - *schopnost zaujímat postoje a být aktivní ve vztahu k realitě*
4. ***V oblasti sociální rozvíjet:***
 - *cit pro situaci*
 - *sociální inteligenci a empatii, cit pro skupinu*

³² CISOVSKÁ, Hana, Možnosti dramatické výchovy v rozvoji osobnostně sociální kompetence budoucích učitelů, s. 96.

- *dovednosti ochrany proti sociálním vlivům*
- 5. V oblasti etické rozvíjet:**
- *senzitivitu a vnímavost vůči existenci etických problémů*
 - *postoje k etickým otázkám*
 - *schopnost analyzovat a řešit etické problémy*³³

„Cíle dramatické výchovy podle Evy Machkové

1. V rovině dramatické:

a) *dovednosti v dramatické oblasti (hra v roli, výstavba celku, výrazové prostředky),*

b) *vědomosti o dramatických aktivitách a divadle (dramaturgie, historie a teorie).*

2. V rovině sociální:

a) *struktura skupiny, její dynamika, vztahy ve skupině, kooperace*

b) *poznávání života, světa a lidí*

3. V rovině osobnostní:

a) *psychické funkce (pozornost, vnímání, obrazotvornost, myšlení, komunikace, emoce a vůle)*

b) *schopnosti (inteligence, tvořivost, speciální schopnosti) a příslušné dovednosti*

c) *motivace, zájmy*

d) *hodnotový žebříček, postoje.*³⁴

Stanovení cílů je velice důležité, protože jen tak se nám podaří vytvořit vhodný program aktivit, které přispějí k našemu rozvoji. V dramatické výchově se snažíme prohloubit naše vědomosti a schopnosti. Každý z nás vyrůstá v nějaké rodině, patří do různých sociálních skupin a zaujímá v nich určité role. Dramatika nám umožní vyzkoušet si různé role, pozorovat a hodnotit naše pocity a získané zkušenosti, což by bylo bez daných cílů nemožné.

³³ VALENTA, Josef, *Metody a techniky dramatické výchovy*, s. 63-64.

³⁴ MACHKOVÁ, Eva, *Jak se učí dramatická výchova*, s. 35.

4. Sociální a osobnostní rozvoj jedince v období dospívání

V této kapitole se budu zabývat osobnostním a sociálním vývojem jedince. Období dospívání je celkovou proměnou osobnosti jak v somatické a psychické, tak i v sociální oblasti. Správný průběh dospívání závisí na kulturních a společenských podmínkách, které působí na dospívajícího jedince.³⁵

Rozdělení dospívání na dvě fáze:

1. **Raná adolescence** – děje se mezi 10. až 15. rokem života. Nejvíce znatelné je tělesné dospívání spojené s pohlavním dozráváním. Z pohledu celkového vývoje dochází ke změně myšlení, dospívající uvažuje abstraktně. V těle dochází k hormonálním změnám, a tím se mění emoční prožívání. Dospívající se osamostatňuje od rodiny a mají na něho vliv vrstevnické skupiny, s nimiž se ztotožňuje. V tomto období považuje adolescent za velmi důležité přátelství a první lásky. Sociálním mezníkem je ukončení povinné školní docházky a nástup do dalšího profesního vzdělávání.³⁶
2. **Pozdní adolescence** – děje se mezi 15. až 20. rokem života. Je dobou komplexnější psychosociální proměny, ve které se mění osobnost dospívajícího i jeho společenské pozice. Hlavním sociálním mezníkem se stává ukončení profesní přípravy a následný nástup do zaměstnání či dalšího studia. Dochází k rozvíjení vztahů s vrstevníky a to hlavně v partnerství. Smyslem pozdní adolescence je poskytnout jedinci čas a možnost, aby porozuměl sám sobě a zvolil si cíle, čeho by chtěl ve svém životě dosáhnout. Jedinec se osamostatňuje ve všech oblastech, ve kterých to vyžaduje společnost.³⁷

³⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie, Vývojová psychologie I., s 321.

³⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie, Vývojová psychologie I., s 323 – 324.

³⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie, Vývojová psychologie I., s 324-326.

4.1. Sociální rozvoj v dospívání

V období dospívání se mění vztahy s lidmi, jak s vrstevníky, tak i s dospělými. Dochází k různým experimentům hlavně na rovině vztahové. Neuznávají nadřazenost autorit, a tím se dostávají do konfliktů s rodiči a vyučujícími. Názory dospělých přecházejí a vytvářejí si své vlastní a jsou přesvědčeni, že umějí a zvládají vše nejlépe.

Velký význam dostávají sociální skupiny, kde jedinec zaujímá různé role velice podstatné pro jeho vývoj. Nové role mohou být jak prospěšné, tak i zatěžující a v některých případech i ohrožující.³⁸

Role:

1. **role dospívajícího** – ta je dána biologicky. Dochází k viditelným tělesným, psychickým i sociálním změnám.
2. **role člena party** – mladí vytvářejí různé skupiny, ve kterých každý člen dostává roli a tím určitou sociální identitu.
3. **role přítele** – kamaráda, na kterého se můžeme spolehnout a sdělit mu, co nás těší nebo naopak trápí, je velice důležité v každé fázi života.
4. **předprofesní role** – studenta či učně směřuje k získání určité sociální pozice. Jestliže vyhovuje zájmům a schopnostem dospívajícího, má i osobní význam.³⁹

Funkce sociálních skupin:

- poskytují jedinci prestiž, vymezují jeho postavení ve společnosti.
- uspokojují zájmy a potřeby jak individuální tak skupinové, jejich prostřednictvím se člověk začleňuje do společnosti a podílí se na jejím chodu
- dává člověku pocit bezpečí, jistoty a místa v životě, dodávají mu sebedůvěru
- formují chování, myšlení, city člověka vědomě či nevědomě.⁴⁰

Znaky sociálních skupin:

- členové skupin, charakter a uznávané hodnoty se postupem doby mění, skupiny vznikají a zanikají, přesto bývají relativně stabilní
- společné místo existence a tím i obdobné životní zkušenosti, které členy spojuje.

³⁸Srov. VÁGNEROVÁ, Marie, Vývojová psychologie I., s. 346.

³⁹Srov. VÁGNEROVÁ, Marie, Vývojová psychologie I., s. 348

⁴⁰Srov. URBAN, Lukáš, Sociologie, s. 177

- přesná hierarchie pozic jednotlivých členů ve skupině na pomyslném skupinovém žebříčku
- rozdělení povinností, pravomocí a určení autorit ve skupině, vytvoření společných norem, hodnot a práv, které budou jednotliví členové dodržovat
- kontrolní systém se systémem sankcí, které udržují pořádek ve skupině.
- vzájemné působení jednotlivých členů, vědomí odlišnosti od ostatních skupin a jejich jedinců.⁴¹

Třídění skupin podle velikosti:

- 1. Malé sociální skupiny** – jedná se o trvalejší svazek. Dochází zde ke komunikaci tváří v tvář. Členové skupiny se dobře znají a mají společné zážitky. Sociální role se prolínají a doplňují, společně utvářejí hodnoty, normy. Mezi malé sociální skupiny patří užší rodina (matka, otec, sourozenci) a širší rodina (prarodiče, teta, strýc), sportovní oddíl, zájmový kroužek.
- 2. Velké sociální skupiny** – mají větší počet členů, vzájemně se všichni obvykle neznají, nedochází ke komunikaci každý s každým. Mají určitou strukturu, zvolené vedoucí a někdy dochází k dělení na podskupiny. Členy spojují společné názory, cíle a přesvědčení. Mezi takové skupiny můžeme zařadit např. zaměstnance továren, pacienty v nemocnici či etnické skupiny.⁴²

Třídění podle vázanosti členů:

- 1. Formální skupiny** – mají pevně stanovenou úlohu, jde o jednoznačně určenou organizaci, je jasně dané rozlišení mezi členy a nečleny. Každý člen má jasně přiřazené úkoly, pravomoci a zodpovědnost.
- 2. Neformální skupiny** – vznikají spontánně, třeba z návštěvníků z pláže, kteří utvoří skupinu, aby si zahráli volejbal. Doba trvání skupiny může být krátkodobá, ale v některých případech se stane dlouhodobou, jelikož schůzky se mohou opakovat po určitý časový úsek.⁴³

Mezi oběma druhy skupin může docházet k přechodům. Z formální skupiny, jakou je třeba školní třída, se po dokončení školy může stát neformální skupina, jelikož její

⁴¹ Srov. URBAN, Lukáš, Sociologie, s. 177-178.

⁴² Srov. ROZSIPALOVÁ, Marie, ČECHOVÁ, Věra, MELLANOVÁ Alena, Psychologie a pedagogika I., s. 139-140.

⁴³ Srov. ŘÍČAN, Pavel, Psychologie, s. 206.

členové se dále scházejí, i když už jako třída nefungují. Naopak ze skupiny neformální se stane skupina formální tehdy, pokud dojde ke zvolení vedoucího skupiny a ostatní členové přijmou role, které budou v rámci skupiny zastávat.

4.2. Osobnostní rozvoj

Pro osobnostní rozvoj jedince jsou důležité:

2. **Rodina** – je základním článkem společnosti. Kromě životních potřeb uspokojuje potřebu sociálního styku a komunikace, vzájemné pomoci, jistoty a snaží se vytvářet podmínky pro zdravý vývoj jedince.

V dospívání se od ní snažíme odpoutávat, protože rodiče se dostávají do role partnerů a jejich autorita prochází kvalitativní proměnou.⁴⁴

3. **Škola** – je důležitá pro získání vědomostí a možností dalšího vzdělávacího stupně. Dochází k zakládání skupinek spolužáků, kteří se nějak ztotožňují a navzájem si pomáhají.

4. **Volnočasová instituce** – zde jedinec rozvíjí své schopnosti a dovednosti.

Patří sem:

- **Školní družiny a kluby** – navazují na vzdělávání v základní škole. Dochází zde ke každodennímu ovlivňování volného času žáků. Vychovatelé zde mohou působit na žáky bez ohledu na jejich rodinu, ale zároveň s rodinou spolupracují. Vychovatelé se snaží, aby čas strávený v družině byl pro děti příjemný, a tak je aktivně zapojují do všech činností.
 - **Střediska pro volný čas dětí a mládeže** – zde je nabídka velice různorodá, jelikož děti mohou chodit do různých kroužků, oddílů či souborů a každý z nich se specifikuje na jiný druh zájmu.
 - **Domovy mládeže** – u mladých lidí velice oblíbený název intr. Zde jsou ubytování dojíždějící studenti středních škol. Zabezpečuje studentům ubytování, stravování, ale i výchovné působení a volnočasové aktivity.
- Dále sem zařazujeme dětské domovy, zařízení preventivně výchovné a náhradní péče.

⁴⁴Srov. ROZSIPALOVÁ, Marie, ČECHOVÁ, Věra, MELLANOVÁ Alena, Psychologie a pedagogika I., s. 148.

5. **Vrstevnická skupina** – je velice důležitá pro rozvoj sociální a emoční podpory, rozvíjejí se zde vztahy. V každé skupině má každý člen své místo a plní svoji funkci.⁴⁵

⁴⁵ ROZSIPALOVÁ, Marie, ČECHOVÁ, Věra, MELLANOVÁ Alena, Psychologie a pedagogika I., s. 148.

Vlastní projekt

5.1. „Boty dělaj člověka“

V této části své bakalářské práce se budu zabývat souhrnem činností, které jsem nazvala „Boty dělaj člověka“. V předchozích kapitolách jsem čtenáře seznámila s tím, co se skrývá pod pojmem dramatická výchova, jaké jsou její cíle a metody. V této části bych chtěla navázat z praktického hlediska.

Projekt jsem rozpracovala na čtyři tematické celky. Každý týden proběhne setkání trvající dvě hodiny.

1. Téma – „ Boty dělaj člověka“

Charakteristika – projekt bude realizován v kulturním domě v Kamenné s heterogenní skupinou žáků 10-15 let v rozsahu čtyř dvouhodinových lekcí zaměřených na rozvoj v oblasti osobnostní, literární, výtvarné, hudební, dramatické, pohybové atd. Důraz se klade na vlastní aktivitu žáka a jeho kreativní uplatnění nejen jako jedince, ale i součást skupiny.

Věková skupina: 10 – 15 let, heterogenní

Cíle:

- Vést žáky k všestrannému rozvoji se zapojením co nejvíce dramatických činností.
- Podporovat u žáků individualitu i smysl pro skupinovou práci.
- Navodit u žáků pocit, že i s obyčejnou věcí, jako je třeba bota, se dají dělat neobyčejné věci.

Výstupy:

- Děti dokážou vyjádřit svůj postoj k jednotlivým činnostem, nebojí se říci svůj vlastní názor.
- Žák dokáže vystupovat jako jedinec, ve skupině je aktivní, ale umí se podřídít i ostatním, diskutuje při vzniklých situacích.

- Školáci si užívají legraci a bota je pro ně hrou.

1. Setkání

Pomůcky – podložka na sezení, papír, fixy.

Činnosti:

Vyprávění – vyučující žákům přečte příběh o Smutné botě, která je uvede do daného problému a správně je namotivuje pro další činnosti. Příběh je jednoduchý a velmi důležitý je, jakým stylem ho přečteme.

Smutná bota

Byla jednou jedna bota a měla moc velké trápení, protože jak všichni dobře víme, každý z nás nosí boty dvě. Téhle botě se ale přihodilo něco moc smutného, protože byla sama. Člověk tu mojí drahou polovičku ztratil nebo snad sama utekla? No, co já chudinka budu dělat

Přehlídka bot v kruhu – tato činnost navazuje na předchozí příběh. Každý z žáků bude chodit v kruhu s jednou botou. Poté je vyučující pobídne a budou chodit, jak se sami rozmyslí. Při nestrukturované chůzi se potkávají s ostatními a každý si sám v duchu promyslí, jakou botu by si vybral do páru tak, aby se k němu nejvíce hodila. Až si vybere, postaví se k botě, vytvoří pomyslný pár a chytne se s druhým žákem za ruce.

Rozhovor o botách – zde žáci pracují ve dvojici, kterou si sami vybrali a povedou rozhovor mezi sebou. Budou se ptát na otázky: Proč jsi sama? Kde máš druhou botu? Kam chodíš? Jaké máš vlastnosti? Zde mohou děti samy vymyslet otázky, na něž by se rády zeptaly. Po zodpovězených otázkách se každý z nich zvedne a půjde k jiné botě, se kterou bude debatovat. Takhle to půjde, dokud se všichni neprostřídají. Během rozhovorů si žáci sami rozmyslí, se kterou botou bude ta jejich tvořit pár. Poté opět udělají dvojice.

Obrazce z bot – tato aktivita je plně v rukou žáků, oni si sami rozmyslí a vytvoří obrazce z bot. Zde pracují kompletně a záleží jen na nich, jak si role při tvorbě rozdělí. Vyučující zasahuje pouze v případě, že domluvy mezi žáky ztroskotají, anebo když pozoruje, že se aktivita neposouvá k požadovanému výsledku.

Po těchto aktivitách proběhne diskuzní kruh. Děti si sednou dokola a rozpovídají se o činnostech, které právě dokončili. Otázky k diskuzi: Proč jsem si vybral/a tuto botu?, Jak jsem se při výběru cítil/a? V jaké botě bych chtěl chodit a proč? Co mi obrazec z bot připomíná? Jak se mi na obrazci z bot pracovalo?

Přestávka: Žáci mají prostor pro odpočinek a svačinu.

Hra v roli – hráči se rozdělí do dvou skupin a budou stát proti sobě, aby na sebe vzájemně viděli. První skupina se dostane do role boty ztracené, druhá hraje botu zůstávající u svého majitele.

Vyučující vše koriguje a pokládá otázky jednotlivým skupinám a botám. Během hry bude ta skupina, která právě nemluví, znázorňovat odpovědi svých kolegů. Vyučující řekne otázku a vyvolá botu, která na ni odpoví, pak řekne štronzo a boty v druhé skupině ustrnou v znázornění odpovědi druhých bot. Tato aktivita pokračuje tak dlouho, dokud se všichni nevystřídají. Pokud uvidíme, že hra žáky zajímá, můžeme skupiny prohodit a pokračovat dále. Po ukončení činnosti rozpustí vyučující skupinky, žáci se rozběhnou k druhé botě a projevují své emoce ze shledání se svojí polovičkou.

Možné otázky:

Co ty ztracená boto, jak se cítíš?

Jaké jsou tvé pocity?

Nebojíš se chodit světem sama?

Chtěla by ses vrátit ke svému majiteli?

Jak ti je, když jsi zůstala sama u svého majitele?

Proč si myslíš, že tvá polovička utekla?

Hudební bota – děti si vezmou botu do ruky a budou chodit po místnosti. Jejich boty se stanou hudebním nástrojem a rozehrají tóny. Každý nejprve sám vymýšlí různé zvuky, jakými jeho bota bude hrát. Vyučující v roli dirigenta pomocí taktovky ukazuje na žáky a ti začínají postupně hrát. Až se rozehraje poslední, může učitel pomocí taktovky vybírat, kdo bude hrát a kdo naopak se svou botou utichne, tím budou vznikat zajímavé zvukové variace.

Jak se jmenujeme – vyučující vezme papír a nalepí jej na nějaké místo tak, aby ho všichni viděli, tím rozehraje brainstorming. Žáci chodí po jednom a zapisují možné nápady názvů pro jejich kapelu, kterou vytvořili předchozím hraním zvuků bot. Každý napíše svůj názor a pak se všichni společně domlouvají, než vznikne opravdový název jejich kapely.

Reflexe: Školáci sedí v kruhu, vyučující mezi nimi a drží v ruce botu zvolenou za „mluvku“. Kdo dostane „mluvku“, může povídat. Nejlepší je, když vnese vyučující do reflexe 2 otázky, na které žáci nebudou moci odpovědět ano či ne. Každý sám za sebe by měl reflektovat uplynulou hodinu, co si odnesl a jestli se mu aktivity líbily. Když žák sdělí vše, co chce, předá „mluvku“ kolegovi a postupně takto pokračují, než se všichni vystřídají.

2. Setkání

Pomůcky: papír, bota, potřebný materiál pro hmatový chodník.

Činnosti:

Smyslová hra – jaké by to bylo bez bot. U této činnosti připraví vyučující pro žáky různé chodníčky, např. z natrhaného papíru, listů, kusů lina, šišek, kuliček z papíru, kousků alobalu atd. Děti budou mít zavázané oči a jeden po druhém je budou přecházet. Až přejde poslední, sdělí, po jakém materiálu asi chodil. Vyučující to zapíše na předem připravený papír. Poté si všichni sednou do kroužku, proberou, jak se každý trefil do materiálu a učitel se bude ptát na pocity, které prožívali při chůzi, když vlastně ještě nevěděli, co je čeká.

Co se změnilo – tato činnost se zaměřuje na procvičení paměti. Vyučující vytýčí kruh, kam rozprostře různé boty a poté dá žákům 3 minuty, aby se pořádně podívali, kde jaká bota leží. Po uplynutí času je vyzve, aby se otočili, učitel mezitím přeskládá boty na jiná místa. Když je hotov, žáci se otočí a musejí poznat, co se změnilo. Tuto hru můžeme opakovat několikrát za sebou.

Přestávka: Žáci mají prostor pro odpočinek a svačinu.

Pantomima boty - školáci si sednou do řady vedle sebe a jeden z nich před ně předstoupí a začne předvádět, o jakou botu se jedná, např. o botu do vody, lodičky,

kozačky, sandály, lyžařské boty atd. Ostatní žáci hádají, jakou botu hraje. Když někdo ze skupinky uhodne, vystřídá předchozího a předvádí vlastní pantomimu, ostatní opět hádají. Aktivita pokračuje, dokud se všichni nevystřídají.

Sluchová hra - děti si sednou do řady, otočí se zády, aby neviděli na toho, kdo bude hrát. Jedná se o hru, v níž si žáci botu nazují a vydávají různé zvuky tak, aby ostatní mohli poznávat, z jaké strany místnosti se zvuk ozývá a jak rychle se dotyčný pohybuje, zda jde normálně, běží, spěchá atd.

Šlapka – tato hra slouží k odreagování. Hráči stojí s nataženou nohou u sebe, sami si mezi sebou zvolí, na jaké heslo od sebe odskočí. Jeden druhému musí skočit na nohu a ten, který se dotkne první soupeřovy nohy, vyhrává, ten druhý ve hře končí. Hra pokračuje, než se hráči vzájemně vyřadí a zůstane jen jeden vítěz.

Reflexe: Žáci sedí v kruhu a vyučující mezi ně pošle „mluvku“. Opět sdělují, jak se jim aktivity, které dnes vyzkoušeli, líbily, a jaké pocity při nich prožívali. Do reflexe by se měl zapojit i vyučující, aby vyjádřil své hodnocení k aktivitám a k projevům žáků.

3. Setkání

Pomůcky: boty, převleky (staré oblečení, nářadí, přístroje), papír, fixy, nůžky.

Činnosti:

Jaké stopy zanechávají boty – tuto hru nejlépe zrealizujeme venku, protože zde najdeme nejvíce materiálu pro zanechávání stop. Posloužit nám může sníh, písek nebo bláto. Před touto aktivitou je třeba žákům říci, aby si vzali horší boty, protože si je pravděpodobně zašpiní. Každý dostane možnost si sám udělat obtisk své boty do písku. Poté si žáci rozmyslí, jaký obrazec ze stop by mohli společně vytvořit a ten zrealizují. Vyučující si může vzít fotoaparát a jejich výtvoř vyfotit.

Gordický uzel – žáci stojí v těsném kruhu, dotýkají se rameny, zavřou oči, pravou ruku natáhnou před sebe a chytanou ruku protějšku, to samé udělají s levou rukou. Až se všichni takhle spojí, musejí se rozmotat, ale nesmí se vůbec pustit. Tuto hru jsem zvolila pro odlehčení, aby si žáci užili nějakou legraci. Je zde kladen důraz právě na spolupráci ve skupině.

Diskuze – při cestě zpět do místnosti se všichni bavíme o tom, jakou stopu zanecháváme v blátě, sněhu, v písku, v životě, v lidech a jakou stopu zanechává okolní svět v nás, případně jakou stopu bychom rádi zanechali.

Přestávka: Žáci mají prostor pro odpočinek a svačinu.

Improvizace – děti sedí v kruhu a dostanou za úkol říci, co jiného by bota mohla být.

Improvizace ve skupině – žáci se rozdělí do skupin a rozvrhnou si role. Vymyslí si příběh, k němuž si mohou vyrobit kulisy a vzít si různé převleky. Domluví si základ a pak hrají a improvizují. Bota zde zaujímá roli zástupné rekvizity (bota = loď, bota=telefon atd.). Jedna skupina rozehraje příběh a druhá zůstane v roli diváka. Vyučující by měl žákům zajistit převleky, které by mohli využívat při své hře, a materiál, aby si žáci mohli vytvořit kulisy.

Reflexe: Všichni sedí v kruhu a za pomoci boty „mluvky“ sdělují ostatním své pocity z realizovaných činností. Každý povypráví, jak se cítil, jaké aktivity provozoval nejraději a jaké mu naopak nebyly moc příjemné.

4. Setkání

Pomůcky: papír, pastelky, fixy, lepidlo nůžky, provaz, boty.

Činnosti:

Dráha z bot – tato hra se zaměřuje na spolupráci a koordinaci pohybů. Žáci se rozdělí do dvojic a postaví se vedle sebe, vyučující jim sváže nohy od kolen ke kotníkům. Jejich úkolem bude projít dráhu, kterou vyučující předem připravil ze židlí a bot. Žáci si musí vymyslet strategii, díky níž dráhu úspěšně projdou.

Nejlepší bota – pedagog na začátku představí svoji ideální botu, a tím děti namotivuje pro danou činnost. *„Dobrý den, jmenuji se Růža je mi 5 let a jsem hodná a velice vstřícná. Nemám ráda lež a přetvářku a kdo mě bude nosit, jeho spokojenost je stoprocentní, jelikož jsem moc čistotná.“* Žáci napodobují návrháře a vytvoří si ideální botu. Dostanou velký papír pro jejich tvorbu a až botu nakreslí, vymyslí k ní její popis, charakteristiku a svůj výtvar představí ostatním. Až představí svůj projekt poslední žák, všechny výtvary nalepíme k sobě a vytvoříme koláž.

Přestávka: Žáci mají prostor pro odpočinek a svačinu.

Myslím si botu – školáci si sednou do řady vedle sebe a jeden předstoupí před ostatní. Rozmyslí si, jaký druh boty budou ostatní hádat. Jeden po druhém se ptá na otázku, která mu pomůže uhodnout, jakou botu si asi žák vymyslel. Je důležité pokládat takové otázky, aby bylo možné odpovídat ano či ne. Pokud si někdo myslí, že uhodl výsledek, přihlásí se a na vyzvání sdělí ostatním svou odpověď. Jestliže neuhodne, hra pokračuje, dokud se to někomu nepodaří.

Zvuková podoba boty- žáci si nasadí boty na každou ruku a jejich úkolem je vytvořit různé zvuky. Mohou improvizovat se zvuky na nejrůznější témata: hádka, usmíření, láska, smutek, radost atd.

Živé obrazy- děti vytvoří kruh a po jednom do něj každý umístí svoji botu. Ostatní si rozmyslí, jaký postoj zaujímají k žákovi, který dal botu do kruhu a svou vlastní postaví na takové místo, aby bylo jasné, jestli k žákovi chovají sympatie či antipatie.

Bota - tato hra slouží k uvolnění po celém setkání. Všichni žáci stojí a vyučující čte příběh, který si na setkání připravil, může být i vymyšlený. Když v příběhu zazní slovo bota, všichni udělají dřep.

Reflexe – žáci opět sdělují své poznatky a pocity z prožitých aktivit prostřednictvím boty „mluvky“.

5.2. Moje reflexe

Projekt nazvaný „Boty dělají člověka“ se podle mého názoru povedl. Realizovala jsem jej s žáky, kteří do žádných kroužků nedocházejí, a dalo by se říci, že se jen tak potulují po vesnici. Prvním impulsem pro mě bylo, že bych mohla připravit odpoledne, kde by si děti zahrály nějaké hry, mohly by být v kontaktu s vrstevníky a neběhaly po vsi jen tak bez zájmu. Nezůstalo tak pouze u jednoho odpoledne, ale začali jsme se scházet pravidelně. I já jsem se tedy připravovala na naše setkávání, aby hodiny strávené s dětmi byly smysluplné, mohly je naučit nové věci a přispěly ke zdokonalování jejich dovedností. Naší vzájemnou snahou vznikl vlastně celý tento projekt.

Při prvním setkání jsem žákům přečetla vymyšlený příběh o botách. Poslouchali a poté měli za úkol chodit v kruhu a vybrat si botu do páru. Ze začátku měli trochu obavu a poznala jsem, že se někteří před ostatními styděli, ale záhy se všechno stud rozplynul a aktivita pokračovala dál. Pro mě bylo moc zajímavé je sledovat, jak si vybírali botu do páru a utvořily se zde dvojice teniska+ holinka, pantofel+lodička atd. Myslím si, že vybírali spíše podle kamarádství mezi sebou. Obrazem z bot vytvořili ležatou osmičku, že prý vystihuje nekonečno a oni chtějí být stále živí, aby si mohli užívat. Hra na ztracenou botu a botu, která zůstala sama, nedopadla podle mého očekávání. Žákům se moc nelíbilo sdělovat ostatním své pocity, většina z nich nebyla při této aktivitě připravena otevřít se. Tato činnost by byla vhodnější spíše pro starší žáky. Vytváření zvuků bot a následné pojmenování kapely se moc vydařilo. Školáci se nadchli a hráli na svou obuv s velkým nasazením. Zvuky, které vytvářeli, se příjemně poslouchaly. Jejich kapelu pojmenovali „Smradlavé boty“, protože prý jejich nástroje trochu zapáchaly. Konečná reflexe proběhla v pořádku, děti se rozpovídaly o proběhlých aktivitách. Po jednom sdělovaly své dojmy a postřehy a shodly se na tom, že nejlepšími činnostmi pro ně byly obraz z bot a vytváření zvuků, protože jim působilo legraci se vůbec domluvit, jaký obrazec vytvoří a kdo kam umístí svoji botu. Zvuky z bot je prý překvapily, protože netušily, že i na boty se dá hrát a je možné se zvuky různě experimentovat.

Druhé setkání jsme zahájili vesele. Čekaly na ně připravené chodníky z natrhaného papíru, kusů dřeva, šišek a jemného písku. Aniž by žáci viděli povrchy, zavázala jsem jim oči a jeden po druhém po nich museli přecházet. Místnost se naplnila smíchem a děvčata dokonce i zaječela, když přecházela po šiškách. Všichni ale byli moc šikovní,

jelikož poznali, po čem přecházeli. V kruhu se podařilo odhalit jen pár změněných poloh bot, děti se totiž nedokázaly tolik soustředit a byly roztěkané. Pantomima nás velice bavila, žáci zapojili do hry celé tělo a snažili být se aktivní. Ostatní dávali dobrý pozor, co druzí předvádějí, aby pantomimu dobře poznali. Při šlapce si všichni pěkně pošlapali nohy, zasmáli se a pobavili. Reflexe probíhala bez problémů. Každý, kdo dostal mluvkou, mluvil a nezasahoval do řeči ostatním.

První část třetího setkání probíhala venku. To se žákům moc zamlouvalo. Počasí nám prálo a stopy bot jsme dělali v písku. Někteří si bohužel dělali, co chtěli a mně se moc nedařilo je zklidnit. Stopu si udělal každý svou, snažili se vytvořit i stopy větší, než je jejich noha. Jako společný obrazec ze stop vytvořili v písku auto a paňáka. Přišla jsem na to, že písek nebyl zrovna tou nejlepší volbou, jelikož obrazce a stopy tolik nevynikaly. Nepodařila se tak ani fotodokumentace. Při gordickém uzlu se školáci nedokázali pořádně rozmotat, jednou málem i upadli. Nejtěžší bylo rozpoznat, která ruka je pravá a levá, takže se zamotávali ještě více. Tuto aktivitu musíme trénovat. Na zpáteční cestě jsme se bavili o stopách, které zanecháváme v jiných osobách a které život zanechává v nás. Někomu to připadalo jako povrchní řeči a jejich názory strhly i ostatní, přiklonili se k nim a já jsem se nedozvěděla nic.

Čtvrté setkání jsme zahájili spoluprací a koordinací. Dopředu jsem připravila dráhu ze židlí, aby byla jejich cesta obtížnější. Rozdělna jsem je do dvojic a svázala jim nohy od kolen dolu a jejich úkolem bylo projít dráhou bez újmy. Někteří se nedostali ani k první překážce, jejich společná koordinace se ocitla na nule a nebyli schopni udělat ani pořádný krok. Do cíle dorazily bez jediného upadnutí jen dvě dvojice, přesto dorazili přes všechny pády nakonec všichni. Role výtvarníků se žákům velice líbila, všichni se zapojili s velkým odhodláním. Nakreslit ideální botu pro ně nebyl žádný problém, pouze charakteristika se zdála být pro někoho obtížnější. Pokud se někomu nedařilo, pomohla jsem mu vymyslet vlastnosti, které by chtěl najít třeba u přítele, a tak jsme vlastnosti nejlepšího přítele promítli do nakreslené boty. Po dokončení a představení všech bot jsme vytvořili společnou koláž tím, že jsme všechny boty nalepili k sobě. Žáky to moc bavilo a já jsem u nich viděla velké nadšení, moc rádi předváděli svůj výtvar ostatním. Zvuková podoba boty se stala spíše ventilem jejich aktuální nálady, a tak si nejčastěji vybírali improvizaci hádky a radosti, protože při nich se mohli pořádně rozparádit.

6. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala nezastupitelnou rolí dramatické výchovy na osobnostním a sociálním rozvoji jedince. Při vypracovávání jednotlivých kapitol jsem zjistila, že tomu tak opravdu je.

Sama dramatická výchova podporuje rozvoj osobnosti v sociální, osobnostní i psychické rovině. Díky dramatické inspiraci umožňuje člověku vyzkoušet si různé chování v uměle navozených situacích. Tím se dostáváme do určitých sociálních rolí, ve kterých se nacházíme celý život. Role, které zaujímáme, se mění podle prostředí, v němž se ocitáme, v jiné roli jsme doma, v práci či s kamarády. Dalším termínem, který úzce souvisí s dramatickou výchovou je volný čas. Právě ve volném čase se můžeme věnovat činnostem, s dramatickým podtextem. Volný čas se snažíme využívat plnohodnotně, aby nám přinášel radost, odpočinek, relaxaci. Dalším důležitým termínem je socializace, probíhající celý náš život. Známe dva druhy socializace:

- primární, ta probíhá hlavně v rodině, dítě se učí normám a přejímá výchovné působení od svých rodičů.
- sekundární probíhá hlavně ve škole, při zájmových činnostech a při kontaktu s vrstevníky.

Výchova a komunikace probíhá v každém věku, ať jsme malí nebo již dospělí, stále nás něco a někdo vychovává. Komunikace je důležitý prostředek, díky němuž sdělujeme svému okolí své názory, postoje, pocity, potřeby. Díky komunikaci se domluvíme se svými rodiči, kamarády nebo učiteli ve škole.

Pedagogika volného času je moderní a celkem mladý vědní obor, který se dotýká sociologie, psychologie, ekonomie i politiky. Rozlišujeme pedagogiku denního volného času, jedná se o pedagogiku volných čtvrtěhodinek, pedagogiku volna po práci. Jsou to kratší časové úseky, poskytují nám regeneraci a odpočinek po dnu stráveném v práci. Pedagogika týdenního volného času je pedagogika nedělí, svátků, víkendů. Jedná se o delší časový úsek, kde můžeme vyrážet do přírody, na chatu a dělat aktivity co nás naplňují a při nichž načerpáme nové síly do dalšího týdne. Do pedagogiky ročního volného času patří pedagogika dovolených během roku, pedagogika cestování. Pedagogika životního volného času je pedagogika celého života z hlediska volného času

a pedagogika volného času seniorů. Mezi hlavní funkce pedagogiky volného času patří výchovně vzdělávací, přičemž jednotlivé instituce se podílejí na rozvoji schopností, dovedností a morálních vlastností u dětí, mladých, dospělých, ale i seniorů. Abychom dosáhli zmíněných cílů, je potřeba zvolit vhodné zájmové činnosti. Zdravotní funkce je velice důležitá, jelikož zajišťuje správný režim činností tak, aby docházelo ke střídání duševní, tělesné činnosti, práce a odpočinku. Předposlední je funkce sociální, zde má vychovatel možnost díky dobře zvoleným aktivitám, vytvářet dobré sociální vztahy v jeho skupině. Poslední je funkce preventivní, při které má pedagog možnost záměrně působit díky zvoleným aktivitám na prevenci sociálně patologických jevů. Může žákům ukázat a mohou si sami vyzkoušet, co znamená závislost na cigaretách, alkoholu atd. Velice škodí také časté sledování televize a hraní počítačových her.

Ve své práci jsem se dále zabývala metodami a cíli dramatické výchovy. Vycházela jsem z poznatků od autorů Evy Machkové a Josefa Valenty. Eva Machková říká, že základní metodou je dramatická improvizace, ta může vznikat bez předem připraveného scénáře. Představuje člověka v určitém prostředí, situaci a ději. Ve hře může žák přijímat různé sociální role a vyzkoušet si, jak by řešil navozené situace možnými způsoby. Podmínkou pro vznik improvizace je tvořivost, fantazie, obrazotvornost. Josef Valenta považuje za základní metodu dramatické výchovy hru rolí. Žáci mají možnost prostřednictvím hry rolí vyzkoušet různé situace, ve kterých se mohou chovat podle svého uvážení, buď mohou vystupovat sami za sebe, nebo za někoho úplně jiného. Cíle dramatické výchovy se zaměřují na osobnostní a sociální rozvoj žáků. Mezi osobnostní cíle můžeme zařadit cvičení soustředění a pozornosti, posílení zdravého sebevědomí, rozvíjení obrazotvornosti a rozvíjení schopností kritického myšlení. Do cílů sociálního rozvoje zařazujeme umění naslouchat, empatii, komunikativní dovednost, orientaci v běžných životních situacích.

Ve své práci jsem se snažila pochopit a vyzkoušet si práci s dospívajícími žáky. Zjistila jsem, že tato skupina je velice specifická a vychovatel musí ke každému přistupovat individuálně. V těle dospívajících dochází ke změnám myšlení, emočního prožívání, hormonálním změnám a pohlavnímu dozrávání. Žáci se snaží vystupovat jako dospělí a často se neshodují s autoritou. V tomto období velice tíhnou k vrstevníkům, zakládají různé party a prožívají první lásky.

Praktickou část své práce jsem zaměřila na projekt, který jsem nazvala „Boty dělají člověka“. Zvolené aktivity, jsou zaměřeny na žáky od 10 do 15 let. Projekt byl realizován s dětmi, kteří nemají velkou možnost navštěvovat zájmové kroužky. Proto jsme se začali scházet a jen tak jsme hráli různé hry. Postupem času došlo k pravidelnosti našeho setkávání a i já jsem se na naše hodiny začala připravovat. Zvolit aktivity pro tak velké děti nebylo nic jednoduchého, musela jsem se zaměřit na jejich zájmy a potřeby, aby je práce na jednotlivých aktivitách bavila, dala jim nové zážitky a prohlubovala jejich dovednosti.

Hlavní cíle jsem zvolila:

- Vést žáky k všestrannému rozvoji se zapojením co nejvíce dramatických činností.
- Podporovat u žáků individualitu i smysl pro skupinovou práci.
- Navodit u žáků pocit, že i s obyčejnou věcí, jako je třeba bota, se dají dělat neobyčejné věci.

První z cílů se podařil naplnit, žáci dokážou vyjádřit svůj postoj k jednotlivým činnostem. Každý měl prostor a možnost sdělit ostatním, co se mu na uběhlých aktivitách líbilo a co mu naopak bylo nepříjemné.

Druhý cíl byl také naplněn, žáci dokáží vystupovat jako jedinci, ve skupině jsou aktivní, ale umí se podřídít i ostatním, diskutují při vzniklých situacích.

Třetí cíl také splnil mé očekávání, žáci si vyzkoušeli, co vše se dá tvořit s obyčejnou botou a čím vším bota může být.

Projekt by se mohl realizovat v každém ročním období. Při pěkném počasí se veškeré aktivity dají provozovat venku, když počasí přát nebude, můžeme se přestěhovat do vnitřních prostor. Namísto boty můžeme při jiném projektu využít papír, nějaký kus nábytku, např. židli. Fantazii se meze nekladou.

Použitá literatura:

1. CISOVSKÁ, H. *Možnosti dramatické výchovy v rozvoji osobnostně sociální kompetence budoucích učitelů*. 1. Vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2003, 200 s. ISBN 80-7042-295-5.
2. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
3. MACHKOVÁ, E. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007, 223 s. ISBN 978-80-7331-089-9.
4. MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: Ipos, 1998. ISBN 80-7068-103-9.
5. MACHKOVÁ, E. *Projekty dramatické výchovy: pro středoškoláky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, 152 s. ISBN 978-80-262-0093-2.
6. MONTOUSSÉ, M. RENOARD, G. *Přehled sociologie*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2005, 336 s. ISBN 80-7178-976-9.
7. MUSIL, J. *Sociální psychologie*. 1. Vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. ISBN 80-7318-292-0.
8. PÁVKOVÁ, Jiřina, et.al. *Pedagogika volného času*. 4. Vyd. Praha: Portál, 2008, 224 s. ISBN 978-80-7967-423-6
9. MUCHA, I. 3. Upravené vydání. *Jesenice u Prahy: Vydavatelství 999*, 2007. ISBN 978-80-86391-26-7.
10. NAKONEČNÝ, Milan, *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 2001, 437 s. ISBN 8020006257.
11. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2000, 272 s. ISBN 80-7178-399-4.
12. PRŮCHA, J. WALTEROVÁ E. a MAREŠ J., *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-717-8579-2.
13. ROZSIPALOVÁ, M. ČECHOVÁ, V. MELLANOVÁ A. *Psychologie a pedagogika I*. 1 Vyd. Praha: Informatorium, 2003. ISBN 80-7333-014-8.
14. ŘÍČAN, P. *Psychologie: příručka pro studenty*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2005, 288 s. ISBN 80-7178-923-2.

15. URBAN, L. *Sociologie*. 1. Vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-45-7.
16. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. 1.vyd. Praha: Karolinium, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
17. VALENTA, J. *Dramatická výchova a sociálně psychologický výcvik: srovnání systémů. I*. Vyd. Praha: Isv, 1999. ISBN 80-85866-40-4.
- 18.** VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. 1. Vyd. Praha: Grada publishing, 2008, 352 s. ISBN 978-80-247-7865-1.
- 19.** VÁŽANSKÝ, M. SMÉKEL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-90737-9-9.

Seznam příloh:

Příloha I. Obrazec z bot	41
Příloha II. HRA Co se změnilo.....	42
Příloha III. Šlapka	43

Příloha I. Obrazec z bot

Na fotkách jsou pouze tři, jelikož ostatní se styděli.

Příloha II. Co se změnilo

Příloha III. Šlapka

Abstrakt:

POKORNÁ, H. *Nezastupitelná role dramatické výchovy v osobnostním a sociálním rozvoji jedince*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Jirí Pokorný.

Klíčová slova: dramatická výchova, metody a cíle dramatické výchovy, pedagogika volného času, sociální a osobnostní rozvoj.

Hlavním tématem této bakalářské práce je nezastupitelná role dramatické výchovy v osobnostním a sociálním rozvoji jedince. V první kapitole se zabývám pojmy dramatická výchova, komunikace, volný čas, sociální role, socializace a výchova. V druhé kapitole vysvětluji pedagogiku volného času, ve třetí kapitole se seznámíme s hlavními metodami a cíli dramatické výchovy. Čtvrtá kapitola pojednává o sociálním a osobnostním rozvoji.

V praktické části představuji měsíční projekt nazvaný „Boty dělaj člověka“, který byl realizován s žáky ve věku 10 až 15 let. Cílem je za pomoci vhodných aktivit vést jedince k všestrannému rozvoji se zapojením co nejvíce dramatických činností, podporovat u nich individualitu i smysl pro skupinovou práci a navodit pocit, že i s obyčejnou věcí, jako je třeba bota, se dají dělat neobyčejné věci.

Abstract:

Pokorna, H. *Irreplaceable role in drama education in their personal and social development of the individual*. Czech Budejovice 2014. Bachelor thesis . University of South Bohemia in the Czech Budejovice. Faculty of Theology . Department of Education . Supervisor Mgr . Jiri Pokorny .

Keywords : drama education, methods and objectives of Drama Education , Leisure education , social and personal development.

The main theme of this thesis is the irreplaceable role of drama education in their personal and social development of the individual. The first chapter deals with the concepts of drama education, communication , leisure , social roles , socialization and education. The second chapter deals with the pedagogy of leisure time, in the third chapter describes the main methods and objectives of drama education. The fourth chapter deals with the social and personal development .

In the practical part of the monthly project entitled , Shoes dělaj man " , which was conducted with students aged 10-15 years. The aim is to help pupils eligible activities lead to all-round development with the involvement of the most dramatic activities to

promote pupils' individuality and sense of group work and induce in students a sense that even ordinary things such as a boot , you can do extraordinary things .